

Εντός, εκτός και επί τα αυτά:

Η ιστορία ενός εμφυλ(ί)ου πολέμου

Ιστορική αναδρομή της σεξουαλικότητας

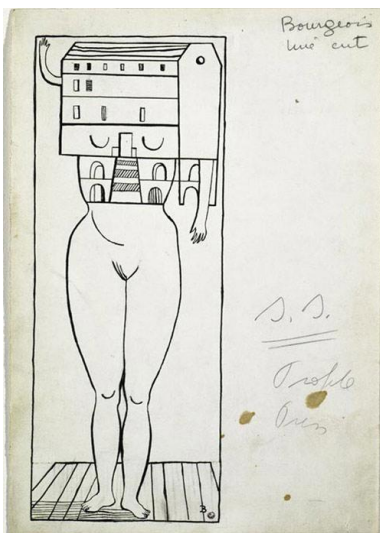
Το ζήτημα της ανθρώπινης σεξουαλικότητας είχε, στο πέρασμα των αιώνων, ως διακύβευμα την επικράτηση και την κυριαρχία του ανδρικού φύλου. Από τα πρώιμα στάδια του πολιτισμού, γίνεται ξεκάθαρη η επικράτηση της πατριαρχικής δομής της κοινωνίας. Ο άνδρας ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο της εποχής, χρησιμοποιούσε τη σεξουαλικότητά του ως μέσο επιβολής εξουσίας. Πιο συγκεκριμένα, στην αρχαία Ελλάδα οι διαχωρισμοί δεν αφορούσαν στο επίπεδο του ομοφυλόφιλου / ετεροφυλόφιλου, αλλά σ' αυτό του παθητικού / ενεργητικού, όπου ο ρόλος του ενεργητικού ταυτιζόταν με την κυριαρχία και τον οποίο κατείχε ο ελεύθερος άνδρας. Κατα την περίοδο του Μεσαίωνα, η πατριαρχία έχει παγιωθεί. Ο θεοκρατικός χαρακτήρας της εποχής επιβάλλει την καταστολή των «κακών» ενστίκτων για την κατάκτηση της ενάρετης ζωής. Και σε αυτή την περίπτωση, το παράπτωμα του «ισχυρού φύλου» θα «τιμωρηθεί» με μια εξομολόγηση, του δε «ασθενούς» με λιθοβολισμό. Ο Διαφωτισμός, με τα νέα ήθη που εισάγει, νομιμοποιεί μια νέα μορφή πατριαρχίας: αυτής που ταυτίζει τον άνδρα με το Λόγο, άρα με την πρόοδο, και τη γυναίκα με τη Φύση, η οποία πρέπει να χαλιναγωγηθεί. Επιπλέον, ο άνδρας όφειλε να

οριοθετηθεί από την ομοφυλοφιλία, η οποία από τον 18^ο αιώνα πλέον τιμωρείται, ακόμα και με θάνατο.

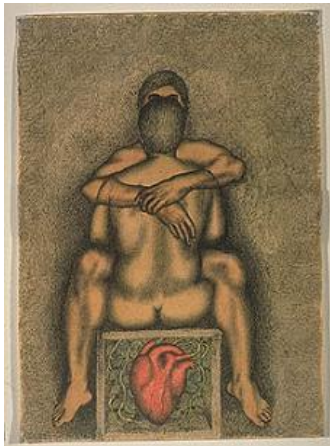
Η αυγή του κινήματος

Με την αυγή της βιομηχανικής επανάστασης, οι γυναίκες ενθαρρύνονται να περάσουν στο χώρο της εργασίας. Είναι η περίοδος που ο καπιταλισμός έχει ανάγκη πολυπληθές εργατικό δυναμικό, «παραχωρώντας» στις γυναίκες το «δικαίωμα στην εργασία». Κατά την

περίοδο του Μεσοπολέμου, κατακτώνται σημαντικά δικαιώματα (όπως αυτό της ψήφου), που βελτιώνουν τη θέση της γυναίκας, επ' ουδενί όμως δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση το δόγμα της πατριαρχίας. Η ρήξη με την ανδρική κυριαρχία έρχεται με τα κοινωνικά κινήματα των δεκαετιών '60 και '70, στα οποία τίθεται για πρώτη φορά το ζήτημα της ισότητας των φύλων και της σεξουαλικής απελευθέρωσης.

Μέσω των πολιτικών ζυμώσεων, οι γυναίκες που απαρτίζουν αυτά τα κινήματα αρχίζουν να αμφισβητούν το ρόλο και τη θέση που τους έχει αποδοθεί. Σε αυτή τη βάση, κάνουν τη διάκριση μεταξύ βιολογικού φύλου (sex) και κοινωνικού φύλου (gender). Ως βιολογικό φύλο θεωρήθηκε εκείνο με το οποίο κάποια γεννιέται ως γυναίκα, ενώ ως κοινωνικό, εκείνο μέσω του οποίου κατασκευάζεται κοινωνικά ως γυναίκα. Με αυτό τον τρόπο τίθεται υπό αμφισβήτηση η πατριαρχία και ανοίγεται το πεδίο της διερεύνησης του φύλου στα πλαίσια κοινωνικών και πολιτισμικών μετασχηματισμών, ανάγοντας το ζήτημα στη σφαίρα του πολιτικού.

Ταυτόχρονα αναπτύσσεται η διαλεκτική σχετικά με το μονοπώλιο της ετεροφυλοφιλίας. Αμφισβητείται δηλαδή το παγιωμένο δίπολο ομαλό/ ανώμαλο, ενώ στο πλαίσιο της σεξουαλικής απελευθέρωσης, η έννοια του φύλου καταρρίπτεται.

Όπως αναφέρει η Σούζαν Σόνταγκ, «αν δεν θέλουμε να γίνει η σεξουαλική απελευθέρωση ένας στόχος χωρίς νόημα θα πρέπει εμείς οι ίδιες να επαναπροσδιορίσουμε την σεξουαλικότητα. Μια πραγματικά απελευθερωμένη ηθική σ' αυτόν τον τομέα

θα πρέπει να απορρίψει το δόγμα της υπεροχής της ετεροφυλοφιλίας».

Το κατασκευάσμα του φύλου εσωτερικεύεται και αφομοιώνεται ως «φυσικό», καθιστώντας δύσκολη την αναγνώριση του «φίλτρου», το οποίο σύμφωνα με την Judith Butler, μας υποδεικνύει ότι το φύλο *υπάρχει*, αποτρέποντας μας να αναρωτηθούμε *γιατί* βλέπουμε κάτι τέτοιο. Το φίλτρο αυτό είναι στην πραγματικότητα η αντανάκλαστική επανάληψη των ίδιων στερεότυπων επιτελέσεων, σαν μια συνεχή πρόβα σε ένα σενάριο γραμμένο από το κυρίαρχο φύλο.

Αμφισβητήθηκε ό,τι έχει σχέση με τις συνθήκες ζωής, τον τρόπο που εργάζεται, ζει, αγωνίζεται, ερωτεύεται, παίζει και επικοινωνεί κάποιος ή κάποια. Από τους κυρίαρχους θεσμούς ως την πιο μικρή λεπτομέρεια της καθημερινότητας όλα βρέθηκαν στο μικροσκόπιο, ανεξάρτητα από το αν τελικά μετασηματίστηκαν ή όχι.

Ο ρόλος της ψυχανάλυσης

Οι ψυχαναλυτικές θεωρίες του 20^{ου} αιώνα (Freud, Lacan) θέτουν τη σεξουαλικότητα στο επίκεντρο της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Με την επιστημονικοποίηση της σεξουαλικότητας, εμφανίστηκε μια σειρά από μονόπλευρες, σεξιστικές θεωρίες, όπως η σκιαγράφηση της «υστερικής γυναίκας» που διακατέχεται από σύνδρομα έλλειψης του φαλλού,

αλλά και η παθολογικοποίηση κάθε αποκλίνουσας σεξουαλικής συμπεριφοράς. Όπως αναφέρει και ο Μ. Foucault: «Η υστερικοποίηση του γυναικείου σώματος είναι τριπλή διαδικασία: Πρώτον, το σώμα της γυναίκας αναλύεται ως σώμα πλήρως σεξουαλικοποιημένο. Μέσω μιας εγγενούς παθολογίας που του αποδόθηκε, εντάχθηκε στο πεδίο ιατρικών πρακτικών και συνδέθηκε οργανικά με το κοινωνικό σώμα, τη γονιμότητα του οποίου έπρεπε να ρυθμίσει και να διασφαλίσει, με το χώρο της οικογένειας, ως βασικό συστατικό και λειτουργικό της στοιχείο, και με τη ζωή των παιδιών, τα οποία γεννάει και πρέπει να προστατεύει σε όλη τους τη ζωή, λόγω βιολογικής-ηθικής ευθύνης: Η μητέρα αποτελεί το αντεστραμμένο είδωλο της νευρικής γυναίκας και έγινε η πιο ορατή μορφή υστερικοποίησης» (Michel Foucault, *Η δίψα της γνώσης*).

Παρόλα αυτά, οι ιδέες αυτές επηρέασαν θεωρητικούς (όπως οι Ράιχ και Κίνσεϋ), οι οποίοι διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στο κίνημα της σεξουαλικής απελευθέρωσης του '60 – 70'.

Η σχέση των κινημάτων μεταξύ τάξης-καπιταλισμού.

Οι εργατικές διεκδικήσεις βρίσκονταν στο επίκεντρο του φεμινιστικού κινήματος, παρά το διαταξικό του χαρακτήρα. Βασικά αιτήματα των κινημάτων αυτών ήταν η ισότητα και η κατάλυση της ανδρικής εξουσίας, όπως εκφραζόταν με τη διαφορά στους μισθούς, τις άνισες ευκαιρίες και τη ρατσιστική μεταχείριση της μητρότητας. Πιο συγκεκριμένα, λόγω του βιολογικού τους ρόλου στην τεκνοποίηση, οι γυναίκες προσλαμβάνονταν με μεγαλύτερη διστακτικότητα και απολύονταν με αντίστοιχη ευκολία. Επιπλέον, αναγκάζονταν να δουλεύουν λιγότερες ώρες, άρα και να αμείβονται λιγότερο, ενώ η πρακτική της δουλειάς στο σπίτι με τη μορφή φασόν, τους στερούσε τα εργατικά τους δικαιώματα.

Σε αυτό τον αγώνα, οι γυναίκες δεν βρέθηκαν αντιμέτωπες μόνο με το κεφάλαιο, αλλά και με τους άνδρες συνδικαλιστές οι οποίοι έβλεπαν σ'

αυτές, αντί στους εργοδότες, έναν αντίπαλο στις εργατικές τους διεκδικήσεις. Όπως ανέφεραν και οι ίδιες, παρότι οι άνδρες συνδικαλιστές είχαν ταξική

συνείδηση μέσα στους χώρους εργασίας «αυτοί ήταν οι αστοί και εμείς οι προλετάρειες».

Το φεμινιστικό κίνημα συχνά ταυτίζεται με ένα αμιγώς πολιτισμικό κίνημα, με αποτέλεσμα να υποβιβάζεται ο πολιτικός του χαρακτήρας. Οι ριζοσπαστικοί χώροι ακόμα και όταν αναγνωρίζουν το δικαίωμα στην ισότητα των φύλων, θεωρούν αυτού του είδους τους αγώνες ως δεύτερης κατηγορίας, αφού δε στοχεύουν άμεσα στην ταξική πάλη. Η θεώρηση αυτή εδράζεται στο γεγονός ότι η σεξουαλικότητα ανάγεται στη σφαίρα του ατομικού, κάτι που θεωρητικά έρχεται σε αντιπαράθεση με τη σφαίρα του συλλογικού.

Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και με το κίνημα των queer, το οποίο απορρίπτεται με μεγάλη ευκολία ως απολίτικο. Με δεδομένο ότι δεν κατέχουν διακριτή θέση στον καταμερισμό εργασίας, θεωρείται ότι δεν έχουν θέση στην πολιτική οικονομία, μιας και δε συγκροτούν μια τάξη που υπόκειται σε εκμετάλλευση. Πάνω σε αυτό, η Judith Butler θέτει το εύλογο ερώτημα: *«Γιατί άραγε ένα κίνημα, το οποίο θέτει ως στόχο του την κριτική και τον μετασχηματισμό των τρόπων με τους οποίους ρυθμίζεται κοινωνικά η σεξουαλικότητα, να μη θεωρείται κεντρικό για τη λειτουργία της πολιτικής οικονομίας;»*

Κριτική στα κινήματα

Ένα κομμάτι του φεμινιστικού κινήματος έχει απορροφηθεί και αφομοιωθεί από τον καπιταλισμό. Πρόκειται για ένα αποπολιτικοποιημένο τμήμα το οποίο ακολουθεί τις επιταγές του σύγχρονου καπιταλιστικού lifestyle, αναμασώντας τα συνθήματα των κινήματων του '60-'70, σε ένα πλήρως συντηρητικοποιημένο πλαίσιο. Η «χειραφετημένη»

γυναίκα του σήμερα είναι κομμένη και ραμμένη στα ανδρικά πρότυπα, κυνηγώντας ασθμαίνοντας τη μόδα και ιδρώνοντας στα γυμναστήρια προκειμένου να διασφαλίσει την ευχαρίστηση του αντίθετου φύλου. Παρόλα αυτά παραμένει η Μαίρη Παναγιωταρά,

ασκώντας καθήκοντα συζύγου, μητέρας, νοικοκυράς και φυσικά εργαζόμενης. Τέλος, βασικό μέρος της κριτικής που ασκήθηκε σε αυτό το κίνημα ήταν ότι λειτούργησε με τη λογική της συντεχνίας, χωρίς να εναντιώνεται ολοκληρωτικά στο καπιταλισμό, κάνοντας το σύστημα πιο «φιλελεύθερο» και επιτείνοντας έτσι την διάρκεια ζωής του.

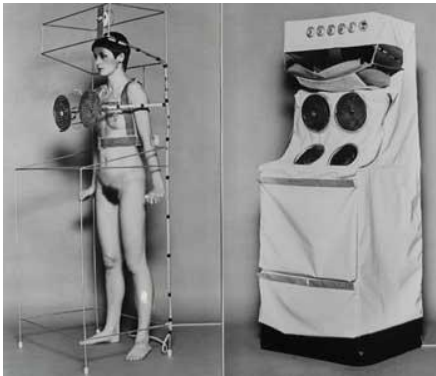

Τα ίδια χαρακτηριστικά αλλοτρίωσης παρουσιάζει και ένα μέρος του queer κινήματος. Αξίζει να αναφερθεί η μετατροπή του θεσμού του Pride από διαδήλωση υπέρ των δικαιωμάτων των queer, σε φιέστα χωρίς πολιτικό χαρακτήρα στην οποία οι συμμετέχοντες αυτοπαρουσιάζονται με τη μορφή καρικατούρας και με μόνο σκοπό την αδελφοποίησή τους. Η αποπολιτικοποίηση έχει ως αποτέλεσμα την υιοθέτηση συντηρητικών συμπεριφορών, οι οποίες ουσιαστικά μιμούνται τις ετεροφυλοφιλικές εξουσιαστικές δομές. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η αποδοχή των ρόλων αρσενικό/θηλυκό στο εσωτερικό της σχέσης, με ό,τι σχέσεις εξουσίας αυτό συνεπάγεται, και η διεκδίκηση του δικαιώματος στο γάμο, ως τη μόνη τους κοινωνική διεκδίκηση.

Εκφάνσεις του σεξισμού - Η γλώσσα ως φορέας σεξιστικής κουλτούρας

Η αποβολή των σεξιστικών καταλοίπων δεν κάτι που μπορεί να επιτευχθεί απλώς και μόνο με την αναγόρευση κάποιου ως «προοδευτικού» ή «απελευθερωμένου». Ακόμα κι αν κάποιος δεν ασκεί άμεσα φυσική βία εις βάρος των γυναικών, αυτό δεν τον καθιστά λιγότερο συνένοχο σε τέτοιες πράξεις. Ο σεξισμός είναι βαθιά ριζωμένος στη συνείδηση του κάθε ανθρώπου, εξαιτίας της ανδροκεντρικής διαπαιδαγώγησης και κουλτούρας. Η παραδοσιακή εικόνα της γυναίκας-νοικοκυράς-μητέρας-συζύγου δεν

φαίνεται να κλονίζεται ούτε από την υψηλή θέση που μπορεί να καταλάβει στην εργασία, ούτε από τη δυνατότητά της να κάνει πολιτική καριέρα. Αλλά, και για να μπορέσει να φτάσει σε αυτή την υψηλή εργασιακή θέση, οφείλει να πληροί προϋποθέσεις μοντέλου πασαρέλας, ενώ για να πολιτευτεί πρέπει να προσεγγίσει, μια όσο το δυνατόν περισσότερο ανδροπρεπή συμπεριφορά.

Παράλληλα, ένας καταιγισμός από εικόνες διαφημίσεων, περιοδικών, τηλεοπτικών σόου επιμένουν να αναδεικνύουν εμφατικά νόρμες και κανόνες

συμπεριφοράς που κάθε γυναίκα υποχρεούται να υιοθετήσει, από το να κάνει τα τζάμια αόρατα, μέχρι να υποκρίνεται τη *femme fatale*, καλύπτοντας όλο το φάσμα ρόλων, από τη πειθήνια σύζυγο ως την πόρνη.

Όσο για τους *queer*, οποιαδήποτε πρωτοβουλία έκφρασης της σεξουαλικότητάς τους σε κοινή θέα, μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο χλεύης. Κι αν τυχόν ανήκει σε μικρή κοινωνία, είναι βέβαιο πως όλοι θα γνωρίζουν το όνομά του. Πολλοί πιστεύουν δε, πως οι *queer* αποτελούν απειλή για τους ίδιους, σαν να είναι φορείς κάποιας μολυσματικής ασθένειας και

αποφεύγουν τις κοινωνικές επαφές μαζί τους. Ακόμα και όταν ισχυρίζονται με γενναιοδωρία πως έχουν κάθε δικαίωμα σεξουαλικής έκφρασης, υποσημειώνουν «αρκεί να μην πλησιάζει πολύ κοντά μου».

Τις συμπεριφορές ελέγχου και κακομεταχείρισης, οι συναινετικές νοοτροπίες και η αρσενική σιωπή ακολουθούν ταπεινωτικά σεξιστικά λόγια. Η χρήση της γλώσσας αντικατοπτρίζει τις βαθύτερες σεξιστικές αντιλήψεις της κοινωνίας. Δεν είναι τυχαία η πληθώρα χαρακτηρισμών που περιγράφουν τις μη αποδεκτές γυναικείες συμπεριφορές, είτε σε επίπεδο διαχείρισης της σεξουαλικότητας της, όπως «πουτάνα», «αντροχωρίστρα» ή «ξέκωλο», είτε σε επίπεδο κοινωνικής συμπεριφοράς, όπως «σκύλα» και «μπάζο». Την ίδια γλωσσική ποικιλία συναντά κανείς και στην περίπτωση των queer, από τους τοιούτους του '50, μέχρι το σημερινό «γκέουλα», τη «συκιά» και τις «τζιβιτζιλούδες». Επιπλέον, συμπεριφορές που είναι κοινωνικά αποδεκτές, όπως η απατεωνιά και η πονηριά, χαρακτηρίζονται ως «πουσιτιά» ή «πουτανιά», ενώ οι αντίστοιχες αξιέπαινες χαρακτηρίζονται ως «αντρίκειες». Φυσικά, στον αντίποδα όλων αυτών βρίσκονται λέξεις ταυτισμένες με το ανδρικό φύλο, που μας υπενθυμίζουν την κοινωνική του κυριαρχία, όπως «στ' αρχίδια μου», «την πούτσισσα», «πάρε τον πούλο» και βέβαια, η φράση «θα σε γαμήσω» που έχει πάντα αρσενικό υποκείμενο.

Ο σεξισμός στους προοδευτικούς χώρους

Ακόμα και στα πιο ριζοσπαστικά κομμάτια της κοινωνίας, ο σεξισμός ζει και βασιλεύει. Οι σεξιστές και ομοφοβικοί καταπιεστές είναι διασκορπισμένοι σε μεγάλους αριθμούς μέσα σε όλες τις τάξεις του πολιτισμού μας, ακόμη και μέσα στα κοινωνικά κινήματα. Για πολλούς προοδευτικούς άνδρες, πολλοί εκ των οποίων είναι επίσης λευκοί, νέοι, αρτιμελείς και ετερο-σεξουαλικοί, η περισσή ευκολία με την οποία καταδικάζουν τα σεξιστικά φαινόμενα, δε συνάδει ούτε με την πρακτική, ούτε με το λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν. Επίσης, στους ίδιους χώρους, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο, οι γυναίκες, παρότι θεωρητικά είναι ισότιμες με τους άντρες, προκειμένου να καταφέρουν να εισακουστεί η άποψή τους, να αναγκάζονται να επιστρατεύσουν πολλαπλάσια προσπάθεια απ' ότι ένας άντρας.

Εκτός από τραμπούκους,
ομοφοβικούς &
κάθε είδους ρατσιστές...

Αντί - επίλογος

Σήμερα, σχεδόν μισό αιώνα από τα κινήματα του '60-'70, η γυναικεία καταπίεση συναντάται σε περισσότερο συγκαλυμένες μορφές, χρησιμοποιώντας αυτή τη φορά το μύθεμα της «ελεύθερης επιλογής». Η επιλογή αυτή μόνο ελεύθερη δεν είναι, καθώς το σύστημα έχει μετατρέψει τα ριζοσπαστικά αιτήματα των προαναφερθέντων κινήματων σε εργαλεία χειραγώγησης της μάζας, παρουσιάζοντας και ενθαρρύνοντας την αναδίπλωση στις πλέον συντηρητικές απόψεις, στο πλαίσιο μιας «ελεύθερης» κοινωνίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η διατήρηση της αγνότητας μέχρι το γάμο και το γνωστό κίνημα Tea Party.

Έχει παρατηρηθεί, σε περιόδους κρίσης του συστήματος, μια στροφή της κοινωνίας προς πιο συντηρητικές οδούς. Σε τέτοιες συνθήκες, τα κεκτημένα δικαιώματα των γυναικών είναι τα πρώτα που τίθενται υπό διακύβευση, γεγονός που πρέπει να καταστήσει τις γυναίκες υπό διαρκή επαγρύπνηση. Τα κινήματα που εναντιώνονται στον καπιταλισμό πρέπει να θέσουν την εξάλειψη του σεξισμού στην πρώτη γραμμή των διεκδικήσεων τους.

“Ένα τέλος στο σεξισμό δεν θα οδηγήσει απαραίτητως και σε ένα τέλος του καπιταλισμού. Επιπλέον, ο σεξισμός μπορεί να συνεχίσει να υφίσταται και αφού έχει καταργηθεί η καπιταλιστική ταξική κοινωνία. Ο σεξισμός είναι, ενδεχομένως, η πιο πρόωρη μορφή καταπίεσης που υπήρχε ανέκαθεν, γιατί όχι μόνο προηγείται χρονικώς του καπιταλισμού, αλλά υπάρχουν στοιχεία ότι ο σεξισμός προηγείται χρονικώς ακόμα και των πρώτων ταξικής φύσης κοινωνιών.”

πρωτοβουλία απόμων κατάληψης ελαία
“perfect stain”